

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת תזריע

הרב אבינר ואלישיב רייכנר, הרב אורי שרקי ואראל סגל

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. הלידה היא אחד מן האירועים המשמחים ביותר בחיי המשפחה - ודווקא שם מופיעה הטומאה. טומאה הלא מסמלת מוות וקדושה מסמלת חיים, מדוע א"כ בלידה יש טומאה של היולדת?

בדיוק כך, כל עוד האישה בהריון היא מכילה בתוכה את העתיד והיא מרבה חיים ברחמה. כאשר היא מולידה, העתיד מפסיק להיות אצלה פיזית, החיים 'עוזבים' אותה. לכן בכל לידה יש מעין "מוות" ליולדת. ומצינו שדווקא היולדת היא זו שמגיעה למקדש ומקריבה קרבנות - זאת משום שהיא מרכז העניינים בלידה, והגבר הוא 'רק' גרמא (יש כאן אפליה לטובת האשה). נשים לב גם שהחשיבות של החיים הנשיים גדולה עד כדי כך שכאשר האשה מולידה בת הטומאה היא כפולה (שבועיים במקום שבוע), כי טומאה היא פונקציה של עוצמת החיים שעזבה, וכאשר נולדת בת העצמה גדולה הרבה יותר (כי יש בה כח להוליד בעצמה).

(הרב שרקי)

ב. הפרשה פותחת בדיני אשה יולדת ומזכירה את נושא ברית המילה – "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים... וביום השמיני ימול בשר ערלתו". מדוע לא ניתן לחכות עם ברית המילה לגיל חינוך ואז המצוה תעשה עם הבנת המעשה ע"י הנימוק? ומה ענין מצוות ברית המילה באופן כללי?

ברמת העקרון התינוק אכן עובר רגע קשה והוא צריך לדעת שהחיים כרוכים גם במאמצים ובמסירות נפש כבר מגיל קטן, שכן החינוך מתחיל עוד לפני הוולדו. אבל אנו בכל זאת מחכים כמה ימים בכדי שיתחזק. יש ארגונים שחסים על התינוקות במעשה ברית המילה, אבל בפועל אנו רואים שדווקא כשהדברים לא נעשים בכפייה – ראשי אותם ארגונים בעצמם מלים את ילדיהם.

הרמב"ם במורה נבוכים אומר שברית המילה נעשית בכדי למעט את היצר ולהחלישו במעט. אם כן, כפי ששאל טרונוסרופוס הרומאי את ר' עקיבא - מדוע התינוק לא נולד מהול? תשובה: נאמר במצות שבת "אשר ברא אלוהים – לעשות". הקב"ה בורא עולם ונותן לנו כח לפעול בתוכו כדי להשלימו ולתקנו. וכך הברית הופכת את האדם לשלם יותר ולא מחסרת ממנו דבר.

(הרב אבינר)

ג. בהמשך הפרשה מגיעים לענין הצרעת. ראשית ננסה להבין בכלל מהי אותה צרעת?

הצרעת המופיעה בתורה אינה קשורה כלל לצרעת המוכרת לנו כיום, זהו "שיתוף השם" בעלמא. בכל אופן, מדובר במחלה רוחנית הבאה על המדבר לשון הרע, כאשר היא מגיעה מהחוץ אל הפנים בהדרגה – קודם בבית, אח"כ בבגדים ולבסוף בעור.

האדם בא לידי ביטוי על ידי ביתו ובגדיו – הם מבטאים את מי שהוא כלפי חוץ. לכן הם איתות לאדם שהדברים שהוציא מפיו היו לא במקום, וכאמור עושים זאת בהדרגה.

(הרב אבינר)

ד. מדוע באמת יש הדרגה בתיאור הצרעת?

ההדרגה בעונש מסמלת את ההדרגה בירידה המוסרית של האדם - ככל שחטאו גדל ומתמשך. בתחילה נאמר "אדם כי יהיה בעור בשרו נגע צרעת" - האדם הוא המרכז, והנגע הוא חיצוני לו באופן יחסי. לאחר מכן נאמר "נגע צרעת כי יהיה באדם" - כלומר הנגע הפך למרכזי יותר. ומאוחר יותר - במחיה ושחין נאמר "ובשר כי יהיה בעורו נגע" - כאן האדם כבר לא מופיע כלל, החומרה גדולה יותר.

(הרב שרקי)

ה. מדוע מוציאים את המצורע אל מחוץ למחנה, מדוע לנדונו במקום לקרבו? ובכלל, האם יש כאן ענין של חשש מ"הדבקה"?

לא מדובר בהדבקה, שכן כאשר הכהן המגיע אל בית שיתכן שלקה בצרעת – מקדימים להוציא את כלי הבית כדי שלא יטמאו ברגע שהכהן יחליט שהבית טמא. ואם מדובר היה בחשש מהדבקה – אזי ממילא הכלים כבר היו נטמאים עוד לפני החלטת הכהן. (הרש"ר הירש מרחיב בנושא זה)

לגבי ההוצאה מחוץ למחנה: בזמנו היתה מגיפה של חולירע בוילנא, ואנשים החלו לחפש סיבות לפורענות – חוסר צניעות, חילול שבת וכו'. בתוך כך הגיע יהודי אל ר' ישראל מסלנט ודיבר לשון הרע על שכנו. אמר לו ר' ישראל שעונש ההוצאה מהמחנה נובע מתוך כך כיוון שהמצורע מטיל ביקורת על אחרים ומיטיב למצוא פגמים בסביבתו, ולכן מבודדים אותו ע"מ שכל חיצו הביקורת שלו יופנו אל עצמו ויגרמו לו לתועלת ע"י שיעשה חשבון נפש עצמי. (הרב אבינר)

ו. הכהנים מקבלים בנושא הצרעת תפקיד של רופאים רוחניים. הדבר לא עלול להביא לידי העצמה מסוכנת של מעמד הכהן?

הרמב"ם אכן אומר בשמונה פרקים שהחכם הוא רופא נפש (במובן של מחנך, לא פסיכולוג).

ובאמת יש כאן כח מסוכן שהכהנים יכולים לנצל לרעה – כפי שעשו למשל בניו של עלי הכהן, והנביאים זעקו על כך. לכן צריך לחלק בין עצות רוחניות שצריכים ליטול מחכמים לבין עצות גשמיות שצריכים ליטול מהמומחים בכל נושא ונושא. בעל התניא למשל כתב שתלמידיו צריכים להפסיק לנסות וליטול ממנו עצות גשמיות בחייהם. כמובן שלפעמים יש רבנים שהם בעצמם מומחים לרפואה, כלכלה וכדומה ואז ניתן (ואולי עדיף) להתייעץ איתם. (הרב אבינר)

ז. מה הענין של טקס טהרת המצורע באופן שנראה מן הצד כקסמים ולהטים?

הדבר מזכיר שני נושאים אחרים שחז"ל אמרו שיש קושי אינטלקטואלי להבינם - שעיר המשתלח ופרה אדומה. ובאמת יש דמיון בין טהרת המצורע אל כל אחד מהשניים: במצורע ובפרה אדומה מופיעים עץ ארז ושני תולעת, ובמצורע כמו גם בשעיר המשתלח משלחים בעל חיים - במקרה שלנו ציפור. לכן ניתן לפרש שלמצורע עושים באופן מצומצם, בביתו הפרטי, יום הכיפורים (שעיר) וטהרה מטומאת מת (פרה אדומה). רוצים לומר לאדם שעליו להטהר מטומאת הטבע שדבקה בו (הנגעים) - זוהי הכפרה, ובנוסף עליו כמובן לעשות תשובה. התורה לא מציינת בפירוש כאן את נושא התשובה כיוון שהוא כבר נאמר באופן כללי בפרשת ויקרא: "והתודו את חטאתם אשר חטאו" (וידוי הוא בודאי שינוי בנפש ולא הוצאת מילים בעלמא).

יש שמפרשים שהטקס עצמו מייצר סוג של שוק לצופה מן הצד, מעין קטרזיס, ובכך הוא מהרהר ומתעורר לתשובה. לעומת זאת, הגישה של המקובלים מדגישה שיש סולידריות בין האדם לעולם הטבע, ואם יש פגם באדם יש בהכרח גם פגם בעולם הטבע, ולכן על האדם החוטא לתקן את עצמו וגם את הטבע. זוהי הכפרה שהזכרנו לעיל שנעשית מלבד לתשובה המתבקשת ככלל חטא, כפרה הבאה לתקן את מה שהאדם עשה לסביבתו ולעולם הטבע כולו. (הרב שרקי)

ח. מדוע התורה יורדת לפרטים כ"כ אינטימיים כמו למשל בנושא הנידה?

החדות והירידה לפרטים בתורה היא גדולתה. יש כוחות אפלים בנפשנו שאם נזניח אותם נזיק לנפשנו, והתורה יורדת עד לעומק העומקים של החיים היותר אינטימיים ונותנת הוראות כיצד ניתן גם שם לחיות בקדושה בצורה תקינה, כדי לרומם את כל כוחות החיים ולא לדכאם. (הרב שרקי)

